

En march til Prinsesse Marie - og et musikkorps i Haderslev

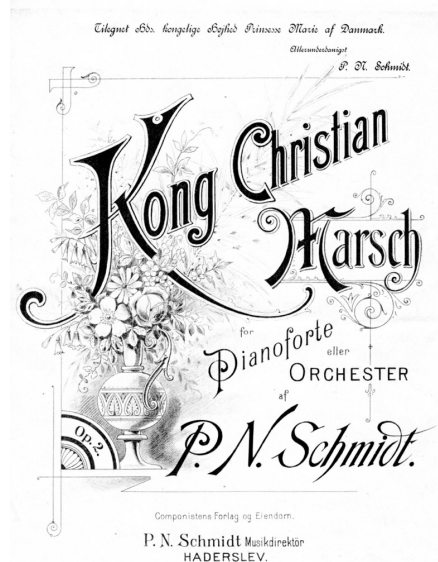
- af Niels Hansen

I tidens løb er der skrevet marcher til mange af kongehusets medlemmer. Prinsesse Marie har også fået sin egen march. Den hedder 'Kong Christian Marsch' (fordi 'Kong Christian stod ved højen mast' er indlagt i triodelen), og på titelbladet står der "*Tilegnet Hds. kongelige Højhed Prinsesse Marie af Danmark. Allerunderdanigst, P. N. Schmidt.*" Sprogbruget afslører, at det ikke er vore dages Prinsesse Marie, det drejer sig om. Vi skal tilbage til 1890'erne. Prinsesse Marie stammede fra Frankrig og var gift med en bror til kronprins Frederik (den senere kong Frederik VIII) - en ganske morsom parallel til vore dage.

P. N. Smith (1861-1936) var min oldefar. Han var musikdirektør i Haderslev og som sådan leder af Haderslev Musikkorps 1889-1901. Det var jo, mens Sønderjylland var en del af Tyskland, og de prøjsiske myndigheder forlangte, at han stavede sit navn 'Schmidt'. Selv om familien var 100% dansksindet, var man selvfølgelig også loyale tyske borgere og rettede sig efter de regler, der nu engang var. Det er grunden til, at der står 'Schmidt' på titelbladet og ikke 'Smith'.

I 1892 åbnede det mondæne kursted 'Fanø Nordsøbad'. Man førte sig frem i international stil. Til indvielsen var alle sejl sat til. Fornemme gæster fra ind- og udlandet ankom med særtog, tidens bedste kokke arbejdede i køkkenet, prominente personer som Holger Drachmann var med til at kaste glans over det hele, og P. N. Smith var engageret med det 18 mand store Ha-

derslev Musikkorps til at sørge for underholdningen. Indtil 1897 var han og orkesteret hver sommer engageret på Fanø i 3 måneder. Hotel Kongen af Danmark åbnede i 1894, og blandt gæsterne var Prinsesse Marie. Til hende komponerede han 'Kong Christian Marsch', og så vidt jeg ved, modtog han et guldur for sin indsats som 'kongelig hofleverandør'.

Marchen kom også i en trykt klaverudgave, som jeg har et eksemplar af. En gang i foråret havde jeg fået den fundet frem og kom i tanker om, at den burde findes i Mogens Gaardbos fortegnelse over danske marcher. Selv om komponisten dengang var prøjsisk undersåt, var det jo i høj grad en dansk march. Jeg sendte noden til Gaardbo og kunne også fortælle, at min

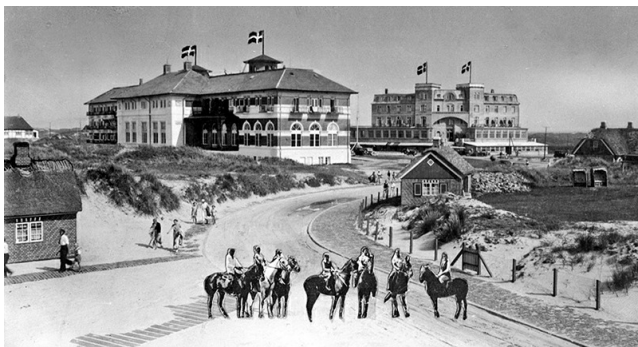
1890'ernes Prinsesse Marie i Fanødragt

oldefar i Fanø-perioden ud over marchen havde komponeret en polonaise 'Souvenir di Fanø', hvor melodien 'Fanø, o Fanø, ak hvor er du skøn' fra syngespillet 'Slægtningene' var anvendt i triodelen.

Gaardbo takkede for marchen, men 10 minutter senere indløb der endnu en mail: "Er du opmærksom på, at din oldefars komposition 'Souvenir di Fanø' ligger på YouTube i klaverudgave?" Det viste sig, at der i 2015 var udkommet en bog om Holger Drachmann på Fanø, og forfatteren Per Hofman Hansen havde fundet frem til,

at 'Souvenir di Fanø' var komponeret specielt til indvielsen af Kurhotellet i 1892. Da bogen udkom, blev der lavet et præsentationsarrangement, og ved den lejlighed blev polonaisen spillet af en pianist. Helst skulle den have været spillet af et orkester ligesom ved indvielsen, men det var ikke muligt - sådan uden videre - at fremskaffe et orkesterarrangement. Det er der imidlertid rådet bod på nu. Gaardbo blev grebet af hele historien, og i løbet af påskeferien fik han arrangeret både 'Kong Christian Marsch' og 'Souvenir di Fanø' for 8. Regiments Musikkorps. I 2017 er det 125 år, siden Fanø Nordsøbad åbnede. Der er planer om et jubilæumsarrangement, og det ville være et fint indslag i den forbindelse, hvis musikkorpset kunne medvirke og spille P. N. Smiths to kompositioner.

Peter Nissen Smith var født i Sillerup ved Haderslev i 1861. Han klarede sig godt i skolen, men planer om, at han måske kunne blive lærer, blev ikke til noget, da han hellere ville være musiker. Han kom nu til musikdirektør Bargisen i Haderslev, hvor han stod i lære i tre år. Derefter meldte

Fanø Nordsøbad. I forgrunden Kurhotellet og bagved Hotel Kongen af Danmark.

han sig frivilligt til regimentsmusikken i Slesvig, hvor han lærte meget, som var ham til nytte hele livet. I 1881, efter to år ved militæret, måtte han dog holde op på grund af sygdom. Han blev nu kontorist men fik tilladelse til at spille i sin fritid i Haderslev Musikkorps, som blev ledet af hans gamle læremester Chr. Bargisen. I 1889 overtog han musikkorpsen efter Bargisen, og frem til dennes død i 1892 udbetalte han ham en årlig pension på 400 mark. Sammen med musikkorpsen oplevede han to gange at spille for Kong Christian IX. I 1901 overdrog P. N. Smith musikkorpsen til sin koncertmester, og han købte en gæstgivergård, som han drev i en årrække. Senere fik han en stilling som kontorist, og i hele den periode var musikken tilsyneladende lagt på hylden.

Udbruddet af 1. Verdenskrig vendte imidlertid igen op og ned på det hele. Ejeren af Höppners Hotel og en af byens rådmænd nærmest tvang P. N. Smith til at genoptage det musikalske virke. *"Musik müssen wir haben"*, sagde rådmanden, og de tiloversblevne af byens musikere, der ikke var indkaldt til krigstjeneste ('zur Fahne'), magtede ikke opgaven selv. Det begyndte med en trio på hotellet, og snart gjorde Smith sig atter gældende i byens musikliv. Således kan man i lovene for Haderslev Orkesterforening (lokalafdeling under Danske Musikers Lands-Forbund) fra 1920 se, at formanden var P. N. Smith.

Det var vist nok på Höppners Hotel, at den følgende historie foregik. P.N. Smiths bror var også musiker, og da de to en aften skulle hjem fra hotellet, tog de på vej ud fejl af dørene og kom ind på et hotelvæ-

Musikdirektør Peter Nissen Smith, Haderslev

relse, hvor der boede en ældre overnervøs frøken. Hun sad og blundede men vågnede så pludselig op og så to store kraftige mandfolk stå foran hende. Rædselsslagen råbte hun: *"Åh, lad mig leve, lad mig leve!"* - *"Hvad siger du,"* spurgte Smith sin bror, *"skal vi lade hende leve?"* Jo, det mente han da nok. Og så lod de hende leve med *"Hun skal leve, hun skal leve, hun skal leve højt, hurra!"* Historien er siden fløjet landet rundt og er i diverse versioner foregået mange forskellige steder. Men denne udgave er altså den rigtige. Måske (!)

En overgang havde P. N. Smith også et orkester på etablissementet 'Palmehaven' i Fredericia. Fra den tid stammer et trykt musikprogram i form af et hæfte, hvor repertoireet var trykt. Ouverturer, opera- og operetteudtog, fantasier og potpour-

rier, valse, blandede salon- og koncertstykker samt marcher. I alt 1.232 numre. 'Det ærede publikum' kunne så anmode om at få et musikønske opfyldt. Desuden oplyses det, at musikdirektøren 'modtager Bestillinger og udfører Koncert-, Bal-, Underholdnings- og Bryllupsmusik til moderate Priser'. Orkesteret kunne f.eks. være et 13 mands salonorkester, en trio med violin, klaver og cello eller en klassisk sølvbryllupskvartet med messingblæsere. Det var datidens form for musikkultur blandt almindelige borgere. Vidt forskellig fra forholdene i dag, hvor musikens kvalitet nærmest måles i antallet af decibel, og på, hvor forskruet og hysterisk de forskellige rockstjerner kan opføre sig!

Haderslev Musikkorps var et civilt harmoniorkester på 18 mand i smag med den type musikkorps, man fandt ved en del af de danske infanteriregimenter i begyndelsen af 1900-tallet. Men i *Fanø Avis. Vestjysk Tidende* 25. september 1893 var der en omtale af en koncert med orkesteret,

hvor man bl.a. kunne læse: " ... *Af de enkelte Stemmer var særlig Violinerne Gjenstand for Beundring ...*". Strygere i et blæserorkester !!? Ja, måske er det slet ikke så underligt endda. Førhen var musikerne meget mere alsidige end i dag, hvor hver enkelt musiker i høj grad er specialist på sit instrument. Tidligere var det almindeligt, at man havde 2-3 instrumenter. Som regel både stryge- og blæseinstrumenter. Således var solotrompetist Carl Larsen i det 6. Regiments Musikkorps, der eksisterede i Odense i 1920'erne, samtidig både en habil cellist og oboist, og så sent som i 1940'erne kunne 2. Regiments Musikkorps i Sønderborg ved særlige lejligheder skifte til lille symfoniorkesterbesætning, da der blandt messingblæserne var flere gode træblæsere og strygere. Uden tvivl gjorde det samme sig gældende i Haderslev Musikkorps. P. N. Smith selv var både trompetist, violinist og cellist.

Haderslev Musikkorps 1891

Blandt P. N. Smiths syv børn var der to, Nis og Marius, der som sønderjyder var tvunget til at deltage i 1. Verdenskrig på tysk side. Især Nis havde store musikalske evner, og i 1910 komponerede han som julegaver til sine forældre og sin lillesøster Christine (min bedstemor) to fine klaverstykker. 'Liebessehnen' og 'Christienchen Walzer'. De håndskrevne klavernoder findes stadig. Nis var pianist, violinist og hornist. Som hornist gjorde han tjeneste i et af de store tyske militærorkestre. Begge brødrene faldt i krigen kort tid før dens afslutning, og det var ikke let for P. N. Smith at spille for publikum og se fornøjet ud, når han sad og græd indvendig.

*Nis Schmidt.
Bemærk 'svalerederne' på skulderen af den tyske militær-musiker-uniform.*

Efter den sidste halve snes år af sit liv at have boet i København døde P. N. Smith i 1936, og hans store nodesamling blev spredt for alle vinde. Det fremgår af musikprogrammet fra Fredericia, at P. N.

Smith har komponeret yderligere et par ting ud over de to nævnte stykker. De er desværre nok gået tabt, og ingen ved, hvad der er blevet af hele det store repertoire. En enkelt gang er jeg dog stødt på nogle antikvariske orkestreroder, hvor der på kartonomslaget står *"Ejendom: P. Nissen Schmidt, Musikdirektør"*, og så har Martin Corfix på et tidspunkt købt et sæt gamle nodebøger, der har tilhørt *"Haderslebener Stadtkapelle"*. Det orkester var uden tvivl identisk med Haderslev Musikkorps.

Mogens Gaardbo har netop startet et projekt, hvor han via internettet tilbyder gammel dansk blæsermusik til interesserede orkestre. Og han fortæller, at et brassband i Esbjerg allerede har vist interesse for 'Souvenir di Fanø'. P. N. Smith havde vist ikke forestillet sig en musikalsk 'genopstandelse' nu 80 år efter sin død. Men sådan er det i musikkens verden:

*"Himlen og Jorden en gang forgår.
Himlen og Jorden en gang forgår.
Men musikanterne, men musikanterne,
men musikanterne evigt består!"*

Niels Hansen

Nodebog fra 'Haderslebener Stadtkapelle'